

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhdyskuntapalvelusta annettua lakia siten, että eräät yhdyskuntapalvelun käytännön toimeenpanossa havaitut ongelmat poistuisivat.

Lisäksi lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että muun kuin työn osuus yhdyskuntapalvelusta voisi olla nykyisen enintään viiden tunnin sijasta enintään kymmenen tuntia. Tämän osuuden sisältönä voisivat olla myös muut uusintarikollisuuden vähentämiseksi tarkoitettut palvelut ja ohjelmat kuin nykyiset päihteiden käytön vähentämistä tukevat toiminnot.

Yhdyskuntapalvelun suorittamista varten laadittavan palvelusuunnitelman sisältöä ehdotetaan laissa täsmennettäväksi. Lisäksi lakiin kirjattaisiin yhdyskuntapalveluun tuomitun velvollisuudet nykyistä selkeämmin. Erityisesti täsmentyisivät velvollisuus osal-

listua palvelusuunnitelman laatimiseen ja palvelun täytäntöönpanon vaatimiin tilaisuuksiin sekä kieltö käyttää päihteitä palvelun suorittamisen aikana. Lakiin otettaisiin erilliset säännökset velvollisuuksien rikkomisesta ja törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta. Niin ikään lakiin otettaisiin säännökset velvollisuuksien rikkomisen selvittämisestä, muun muassa päihtymystilan toteamisesta ja tuomitun velvollisuudesta suorittaa puhalluskoe.

Esityksen mukaan vankeudeksi voitaisiin muuntaa myös muu tuomittu yhdyskuntapalvelu kuin se, jonka ehtoja on törkeästi rikkottu. Lakiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi eräitä teknisluonteisia täsmennyksiä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan noin kolmen kuukauden kuluttua sen hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila.....	3
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
1.2. Pohjoismaiden lainsäädäntö ja käytäntö	5
1.3. Nykytilan arviointi.....	7
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	8
3. Esityksen vaikutukset	9
3.1. Taloudelliset sekä organisaatio- ja henkilöstövaikutukset.....	9
3.2. Vaikutukset rikollisuuteen	9
4. Asian valmistelu	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	10
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	10
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	14
3. Voimaantulo	14
LAKIEHDOTUS.....	15
Laki yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamisesta.....	15
LIITE	18
RINNAKKAISTEKSTI.....	18
Laki yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamisesta.....	18

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yhdyskuntapalvelun sisältö ja ajankohta

Yhdyskuntapalvelun sisältöä koskevat säännökset ovat yhdyskuntapalvelusta annetussa laissa (1055/1996) ja yhdyskuntapalvelusta annetussa asetuksessa (1259/1990). Lain 2 §:n mukaan yhdyskuntapalvelun toimeenpanosta vastaa kriminaalihuoltolaitos.

Yhdyskuntapalvelusta annetun lain 1 ja 3 §:n mukaan rikokseen syyllistynyt henkilö voidaan tuomita enintään kahdeksan kuukauden mittaisen ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalveluun, jonka sisältönä on vähintään 20 ja enintään 200 tuntia valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä. Enintään viisi tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa käyttämällä päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja kriminaalihuoltolaitoksen hyväksymällä tavalla. Epäonnistunut yhdyskuntapalvelu muunnetaan yleensä takaisin ehdottomaksi vankeudeksi.

Yhdyskuntapalvelussa tuomittu tekee palkatonta, yleishyödyllistä työtä vapaa-aikanaan. Työskentely tapahtuu kriminaalihuoltolaitoksen vahvistaman aikataulun mukaisesti. Palvelu ajoitetaan alkuperäisen vankeusrangaistuksen pituiselle ajanjaksolle siten, että palvelua on yleensä kaksi kertaa viikossa, kolmesta neljään tuntia kerrallaan. Kriminaalihuoltolaitos valvoo palvelun suorittamista. Rangaistuksen suorittamisen ajan tuomittu voi asua kotonaan sekä pitää koulutus- tai työpaikkansa.

Yhdyskuntapalvelusta annetun asetuksen 1 §:n mukaan yhdyskuntapalvelupaikan järjestäjänä voi olla julkisyhteisö tai julkisoikeudellinen yhdistys taikka muu voittoa tavoittelematon yhteisö tai säätiö. Kriminaalihuoltolaitos hyväksyy palvelupaikan järjestäjän samoin kuin määrää yksittäisen palvelupaikan. Palvelupaikkaa järjestettäessä pyritään siihen, että työtehtävät ovat tuomitulle

sopivia. Yleensä palvelutehtävät ovat luonteeltaan avustavia. Kriminaalihuoltolaitoksen tehtävänä on parantaa palveluun tuomitun edellytyksiä suoriutua rangaistuksesta.

Päihdeongelmien vähentämiseen tähtävällä toiminnalla on käytännössä tarkoitettu joko osallistumista A-klinikalla päihdeongelmien ja niiden hoitomahdollisuuksien kartoitukseen tai osallistumista Liikenneturvan liikenneturvallisuuskurssille. Vuonna 2000 näihin toimintoihin osallistui noin 17 % yhdyskuntapalvelua suorittaneista tuomituista. Kokemukset päihteiden käytön vähentämiseen liittyvien jaksojen käytöstä ovat myönteisiä.

Vuonna 2001 kriminaalihuoltolaitokselle tuli toimeenpantaviksi 3 556 yhdyskuntapalvelurangaistusta, joista aloitettiin 3 193. Näistä suoritettiin loppuun 2 711. Toimeenpanossa oli päivittäin keskimäärin 1 412 yhdyskuntapalvelurangaistusta.

Yhdyskuntapalvelusta annetun lain 5 §:n mukaan yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on aloitettava viipymättä ja pääsääntöisesti palvelu on suoritettava loppuun vuoden kuluessa tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi tulosta.

Tuomitun suostumus ja soveltuvuus

Yhdyskuntapalvelusta annetun lain 4 §:n mukaan yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytyksenä on, että rikoksenteikijä on antanut suostumuksensa yhdyskuntapalvelun suorittamiseen ja että hänen voidaan olettaa suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta.

Yhdyskuntapalvelusta annetun asetuksen 2 §:n mukaan virallisen syyttäjän tulee pyytää kriminaalihuoltolaitosta selvittämään rikoksesta epäillyn henkilön soveltuvuus yhdyskuntapalveluun, jos odotettavissa olevan rangaistuksen pituus antaa mahdollisuuden tuomita yhdyskuntapalvelua vankeusrangaistuksen sijasta.

Yhdyskuntapalvelusta annetun asetuksen 3 §:n mukaan kriminaalihuoltolaitoksen on tutkiessaan rikoksesta epäillyn soveltuvuutta yhdyskuntapalveluun otettava huomioon hä-

nen kykynsä ja halukkuutensa suoriutua palvelusta sekä hänen muut olosuhteensa. Samalla on selvitetävä mahdollisten tukitoimien tarve. Soveltuvuustutkinnan yhteydessä tutkittavalle on selostettava yhdyskuntapalvelun sisältö ja palvelun ehtojen rikkomisen seuraukset. Tämän jälkeen häneltä on tiedusteltava, antaako hän suostumuksensa rangaistuksen tuomitsemiseen yhdyskuntapalveluna. Suostumus merkitään soveltuvuus selvitykseen.

Soveltuvuus selvitys on asiantuntijalausunto, jossa kiinnitetään erityistä huomiota rikoksesta epäillyn päihteiden käyttöön, motivaatioon sekä hänen kykynsä hoitaa asioitaan. Soveltuvuus selvityksen tekemistä varten epäilty kutsutaan haastatteluun. Lisäksi kriminaalihuoltolaitos hankkii selvityksen tekemiseksi tarpeellisia tietoja eri viranomaisilta. Tarkoituksena on kartoittaa rikoksesta epäillyn elämäntilanne sekä hänen motivoituneisuutensa yhdyskuntapalvelun suorittamiseen. Kriminaalihuoltolaitoksessa on ollut tavoitteena laatia yhtenäiset ja kattavat soveltuvuuden arvioinnin perusteet ja luoda käytännöt, joilla turvataan yhdenvertainen kohtelu, yhdyskuntapalveluun liitettävien tukitoimien oikea kohdentaminen, palvelusta suoriutumisen reaalin arviointi sekä palvelupaikan tarkoituksenmukainen valinta.

Yhdyskuntapalvelun palvelupaikat ovat tavallisia työpaikkoja, joilta ei voida edellyttää ylimääräistä työvoimaresurssien suuntaamista palveluun tulevien tuomittujen tukemiseen tai valvomiseen taikka sitoutumista toimintaan vakavasti päihde- tai mielenterveysongelmaisten tuomittujen kanssa. Palvelupaikan tulee myös voida luottaa siihen, ettei sen toiminta vaarannu yhdyskuntapalvelun suorittajan toimien tai laiminlyöntien vuoksi. Näiden seikkojen vuoksi yhdyskuntapalveluun tuomituilla tulee olla riittävä työ- ja toimintakyky.

Vuonna 2001 syyttäjät pyysivät 8 972 soveltuvuus selvityksen tekemistä. Niitä tehtiin 6 347. Näistä myönteisiä oli 4 805 eli 76 prosenttia tehdyistä selvityksistä.

Palvelusuunnitelma ja tuomitun velvollisuudet

Yhdyskuntapalvelusta annetun lain 6 §:n 1 momentissa edellytetään, että kriminaalihuoltolaitos vahvistaa palvelusuunnitelman, joka sisältää yhdyskuntapalvelun yksityiskohtaisen aikataulun ja palvelun muut ehdot. Yhdyskuntapalvelusta annetun asetuksen 4 §:n mukaan kriminaalihuoltolaitos laatii yhteistyössä palvelupaikan kanssa palvelusuunnitelman. Yhdyskuntapalveluun tuomitulle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi palvelusuunnitelmaa laadittaessa. Palvelusuunnitelma tulee antaa tuomitulle tiedoksi kohtuullisessa ajassa ennen palvelun alkamista. Pätevistä syystä palvelusuunnitelmaa voidaan muuttaa.

Palvelusuunnitelmassa yhdyskuntapalvelua suorittavalle asetettavia tavanomaisia ehtoja ovat muun muassa velvollisuus saapua palvelupaikalle aikataulun mukaisena aikana, tehdä tunnollisesti ja annettujen ohjeiden mukaisesti palvelutehtävät sekä kielto käyttää päihdyttäviä aineita palvelun aikana.

Lain 7 §:n 1 momentissa edellytetään, että yhdyskuntapalveluun tuomittu noudattaa vahvistettua palvelusuunnitelmaa ja hänelle annettuja määräyksiä ja ohjeita sekä suorittaa tunnollisesti hänelle annetut tehtävät.

Palvelusuunnitelman rikkominen

Yhdyskuntapalvelusta annetun lain 7 §:n 2 momentin mukaan kriminaalihuoltolaitoksen on annettava suullinen tai kirjallinen huomautus palvelusuunnitelman tai muiden ehtojen vastaisesti toimineelle tuomitulle.

Lain 8 §:n mukaan törkeästä palveluehtojen rikkomisesta on kyse, jos tuomittu ei aloita yhdyskuntapalvelun suorittamista, jättää suorittamisen kesken tai muulla tavoin törkeästi rikkoo yhdyskuntapalvelun ehtoja. Näin ollen törkeänä palveluehtojen rikkomisena pidetään esimerkiksi perusteetonta poisjääntiä palvelusta tai päähtyneenä oloa palvelupaikalla. Törkeästä palveluehtojen rikkomisesta kriminaalihuoltolaitoksen on viipymättä ilmoitettava viralliselle syyttäjälle. Lisäksi kriminaalihuoltolaitoksen on kiellettävä yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai määrättävä palvelun suorittaminen keskeytettäväksi. Vi-

rallinen syyttäjä arvioi, tulisiko yhdyskuntapalvelu muuntaa vankeudeksi. Jos muuntope-
rusteet ovat syyttäjän mukaan olemassa, hän
tekee viipymättä asiaa koskevan vaatimuksen
tuomioistuimelle. Tarvittaessa syyttäjä mää-
rää asiassa tehtäväksi tutkinnan. Jos tuomio-
istuin katsoo palveluehtoja rikotun törkeästi,
sen on muunnettava yhdyskuntapalvelun su-
orittamatta oleva osa vankeudeksi.

Yhdyskuntapalvelusta annetun asetuksen 6
§:n mukaan kriminaalihuoltolaitoksen on
valvottava yhdyskuntapalvelun suorittamista
käymällä palvelupaikalla ja pitämällä yhtey-
ttä sekä palvelupaikan järjestäjään että pal-
velun suorittajaan. Asetuksen 7 §:n mukaan
palvelun suorittajan on viipymättä ilmoitet-
tava kriminaalihuoltolaitokselle, jos hänelle
syntyy laillinen este saapua palvelupaikalle.
Kriminaalihuoltoyhdistyksen tulee saattaa
asia palvelupaikan yhdys henkilön tietoon.

Vuonna 2001 muunnettiin alioikeuden
päätöksellä 485 yhdyskuntapalvelua takaisin
vankeusrangaistukseksi. Palvelun keskeyttä-
misen syynä oli useimmiten hallitsematon
päähtien käyttö.

1.2. Pohjoismaiden lainsäädäntö ja käy- töntö

Ruotsi

Ruotsissa kriminaalihuollon on tehtävä yh-
dyskuntapalveluun mahdollisesti tuomitta-
vasta henkilöstä soveltuvuusarviointi. Silti
tuomioistuin voi tuomita yhdyskuntapalve-
luun myös henkilön, josta soveltuvuusarviota
ei ole tehty.

Yhdyskuntapalvelurangaistukseen tuomit-
seminen edellyttää syytetyn suostumusta.
Hän voi antaa suostumuksensa oikeuden-
käynnissä. Yhdyskuntapalveluun tuomitse-
misen jälkeen tuomitulla ei ole velvollisuutta
ottaa itse yhteyttä kriminaalihuoltoon eikä
osallistua palvelusuunnitelman laatimiseen.

Ruotsissa ei ole laintasoista säännöstä, jolla
tuomittiin velvoitettaisiin päihteettömyyteen
yhdyskuntapalvelun aikana. Sen sijaan suo-
jeluvalvontaa koskevilla määräyksillä tode-
taan, että tuomittu ei saa käyttää päihdyttäviä
aineita yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon
yhteydessä. Laissa ei ole säännöstä, jonka
nojalla tuomittu voitaisiin velvoittaa anta-

maan virtsa- tai verinäyte, jollei kyse ole
siitä, että yhdyskuntapalvelu on kytketty
päihdehoitoon. Tällöin tilanteeseen soveltu-
vat hoitoa koskevat säännökset virtsa- tai ve-
rinäytteen antamisesta.

Ruotsissa yhdyskuntapalvelu sisältää pal-
katonta työtä. Seuraamukseen voidaan yh-
distää määräys osallistua toimintaohjelmaan
tai hoitoon.

Ruotsin lainsäädännössä ei ole perustetta
sille, että voitaisiin muuntaa vankeudeksi
muu kuin varsinaisesti käsiteltävänä oleva
rangaistus.

Norja

Norjassa soveltuvuus selvityksen tekeminen
ei ole yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen
edellytys. Tältä osin säännöksiä muutettiin
uuden rangaistusten täytäntöönpanosta an-
netun lain tullessa voimaan maaliskuussa
2002. Rikosprosessia koskevilla säännök-
sissä kuitenkin edellytetään, että henkilön ti-
lannetta koskeva tutkinta on yleensä tehtävä,
jos selvityksellä otaksutaan olevan merki-
tystä rangaistusta tai muita toimenpiteitä
määrättäessä. Nykyisin kriminaalihuolto ei
tee varsinaista soveltuvuusarviota vaan yleis-
sen kuvauksen syytetystä. Tähän menettely-
tapaan on päädytty, koska halutaan korostaa
sitä, että yhdyskuntapalvelun kohderyhmään
kuuluvat henkilöt arvioi tuomioistuin eikä
henkilöitä etukäteen suljeta yhdyskuntapal-
velun ulkopuolelle.

Norjassa yhdyskuntapalveluun tuomitse-
minen edellyttää syytetyn suostumusta. Kun
yhdyskuntapalvelutuomio on annettu, poliisi
kutsuu tuomitun toimeenpanoon. Tämä ta-
pahtuu läheisessä yhteistyössä kriminaali-
huollon kanssa. Tuomittu osallistuu toimeen-
panosuunnitelman laatimiseen.

Yhdyskuntapalvelun suorittamisen aikana
tuomittu ei saa olla minkään päihteen vaiku-
tuksen alaisena. Tämän lisäksi kriminaali-
huolto voi asettaa yhdyskuntapalvelun su-
orittamisen ehdoksi täydellisen päihteen
käytön kiellon. Kriminaalihuollolla on toimi-
valtuudet valvoa tuomitun päihteen käyttöä
sekä tarvittaessa puuttua siihen.

Norjassa yhdyskuntapalvelu voi koostua
yhteiskunnalle hyödyllisestä palvelusta, toi-
mintaohjelmiin osallistumisesta, yksilöllisistä

keskusteluista, hoidosta sekä sovittelutoimenpiteistä.

Norjassa yhdyskuntapalvelua käytetään ehdollisten vankeusrangaistusten sijasta tai enintään vuoden pituisen ehdottoman vankeusrangaistuksen vaihtoehtona. Jos tuomittu edelleen varoituksen saamisen ja uusien ehtojen asettamisen jälkeen rikkoo yhdyskuntapalvelun ehtoja, kriminaalihuolto voi viedä asian tuomioistuimen käsiteltäväksi ja esittää, että vaihtoehtoinen rangaistus pannaan täytäntöön kokonaan tai osittain. Jos tuomittu on syyllistynyt uusiin rikoksiin, asia lähetetään syyttäjälle, joka harkitsee, viedäänkö asia edelleen alioikeuden käsiteltäväksi.

Tanska

Tanskan rikoslainsäädännön mukaan tuomioistuin voi määrätä ehdollisen vankeusrangaistuksen ehdoksi yhdyskuntapalvelua, jos ehdollista vankeusrangaistusta ei pidetä sellaisenaan riittävänä ja jos syytetyn katsotaan sopivan yhdyskuntapalveluun. Soveltuvuusarvioinnin yhteydessä varmistetaan siitä, että syytetty saa riittävän tiedon yhdyskuntapalvelun säännöistä ja ehdoista. Tanskassa ei ole edellytetty syytetyn suostumusta yhdyskuntapalvelun suorittamiseen vuoden 1992 jälkeen, jolloin yhdyskuntapalvelusta tehtiin pysyvä rangaistusmuoto. Jos rikoksesta epäilty ilmoittaa, ettei hän halua suorittaa yhdyskuntapalvelua, hänen todetaan olevan soveltumaton yhdyskuntapalveluun. Tanskassa ei myöskään edellytetä, että tuomittu olisi oma-aloitteinen yhdyskuntapalvelun toimeenpanossa.

Laissa ei ole suoraan todettu, että tuomitulla on velvollisuus myötävaikuttaa palvelusuunnitelman laatimiseen. Toisaalta, jos tuomittu ei toimi yhteistyössä yhdyskuntapalvelun suorittamiseksi, kysessä on ehtojen rikkominen, josta tehdään ilmoitus tuomioistuimelle.

Tanskan lainsäädännössä ei ole säännöksiä siitä, että yhdyskuntapalveluun tuomitun on pitäydettävä alkoholin tai muun päihdyttävän aineen käytöstä yhdyskuntapalvelun suorittamisen aikana. Laissa ei ole myöskään säännöksiä siitä, millä menetelmillä mahdollinen päihteiden käyttö palvelun aikana voidaan todeta. Tuomioistuin voi rangaistusta

määrätessään kuitenkin määrätä päihteiden väärinkäyttöä koskevan hoidon ehtoja.

Yhdyskuntapalvelu voi Tanskassa sisältää ainoastaan palkatonta työtä, ei esimerkiksi velvollisuutta osallistua uusintarikollisuuteen vaikuttamiseen tähtääviin toimintaohjelmiin.

Tanskan yhdyskuntapalvelua koskeissa säännöksissä lähdetään siitä, että tuomioistuin voi muuntaa vankeudeksi vain sen yhdyskuntapalvelun, jonka ehtoja tuomittu on rikkonut. Kriminaalihuollon tulee yrittää toimeenpanna mahdollinen toinen yhdyskuntapalvelu ehtojen mukaisesti.

Islanti

Islannissa rikoksentehtäjä voidaan enintään kuuden kuukauden mittaisen ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta määrätä suorittamaan yhdyskuntapalvelua. Tuomitun tulee ennen vankeusrangaistuksen suorittamisen aloittamista hakea kriminaalihuoltoviranomaisilta päätöstä, että vankeuden sijasta hän voisi suorittaa yhdyskuntapalvelua. Kriminaalihuoltoviranomaiset tutkivat, täyttääkö tuomittu yhdyskuntapalvelun suorittamisen edellytykset. Tuomitun hakemus tulkitaan suostumukseksi suorittaa yhdyskuntapalvelu. Ennen hakemuksen ratkaisua tuomittua haastatellaan ja hänelle selvitetään muun muassa yhdyskuntapalvelun sisältö.

Islannissa kriminaalihuolto kehottaa yhdyskuntapalveluun tuomittua ottamaan välittömästi yhteyttä kriminaalihuoltoon. Kriminaalihuolto laatii palvelusuunnitelman. Käytännössä laadinnassa pyritään lopputulokseen, joka tyydyttää paitsi viranomaisia myös tuomittua.

Islannissa tuomittu ei saa käyttää päihdyttäviä aineita yhdyskuntapalvelun suorittamisen aikana. Päihteiden käytön toteamiseen sovelletaan yleisiä todistelu- ja näyttömenetelmiä. Erityistä yhdyskuntapalveluun liittyvää valtuutusta veri- tai virtsanäytteen ottamiseen ei ole.

Islannissa yhdyskuntapalvelun on mahdollista sisältää vain palkatonta työtä eikä esimerkiksi uusintarikollisuuteen vaikuttamiseen tähtääviä toimintaohjelmia.

Tuomioistuin ei määrää tuomittua yhdyskuntapalveluun, vaan ratkaisun tekee kriminaalihuolto tuomitun hakemuksesta. Jos

tuomittu on rikkonut yhdyskuntapalvelun ehtoja, kriminaalihuoltoviranomaiset ovat toimivaltaisia ratkaisemaan, voiko tuomittu edelleen suorittaa yhdyskuntapalvelua vai suorittaako hän lopun rangaistuksestaan vankeutena. Jos kriminaalihuoltoviranomaiset toteavat, että ehtojen rikkominen johtaa vankeuden suorittamiseen, ratkaisu koskee myös muuta täytäntöönpanokelpoista yhdyskuntapalvelua kuin sitä, jonka ehdot rikottiin.

1.3. Nykytilan arviointi

Toimintaohjelmien ja päihdehuoltopalvelujen osuus yhdyskuntapalvelussa

Enintään viisi tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan suorittaa käyttämällä päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja kriminaalihuoltolaitoksen hyväksymällä tavalla. Tätä muun kuin palkattoman työn osuutta on yleisesti pidetty pienenä jakson tavoitteiden kannalta.

Koska suurin osa yhdyskuntapalveluun tuomituista on saanut rangaistuksensa törkeästä rattijuopumuksesta, myös tarve päihdeongelmien vähentämiseen on ilmeinen. Ongelmalliseksi on osoittautunut käytettävissä olevan tuntimäärän vähäisyys. Liikenneturvajaksolla koulutuksellisesti tarpeellisten asioiden määrä ja käytettävissä oleva koulutusaika ovat epäsuhteessa. Tästä johtuva asioiden käsittelyn kiirehtiminen hankaloittanee asioiden omaksumista. Toisaalta päihdeongelman vähentämiseen tarkoitettu vähäinen tuntimäärä pakottaa valitsemaan joko käynnit A-klinikalla tai liikenneturvajakson. Ainakin pitkissä yhdyskuntapalveluissa voisi olla järkevää toteuttaa molemmat toimintavaihtoehdot.

Ongelmallisena on pidetty myös sitä, että laissa on rajattu uusintarikollisuuteen vaikuttamisen toimintamuodot vain päihdeongelmien vähentämiseen. Kriminaalihuoltolaitoksessa on käynnissä väkivaltarikoksista tuomittujen henkilöiden kanssa tehtävää työtä koskevan toimintaohjelman valmistelu. Kuitenkaan nykyisen yhdyskuntapalvelua koskevan lainsäädännön mukaan yhdyskuntapalvelun osaksi ei voida ottaa tuomitun osallistumista muuhun kuin päihteiden käytön vähentämiseen tähtävään toimintaoh-

jelmaan.

Soveltuvuusselvitys yhdyskuntapalvelun tuomitsemisen perustana

Tuomioistuin voi tuomita yhdyskuntapalveluun ilman soveltuvuusselvitystäkin. Tuomioistuin voi myös päätyä tuomitun yhdyskuntapalveluun soveltuvuuden arvioinnissa erilaiseen lopputulokseen kuin kriminaalihuoltolaitos soveltuvuusselvityksessä. Käytännössä näin ei useinkaan tapahdu, vaan tuomioistuimet nojautuvat ratkaisuihinsa kriminaalihuoltolaitoksen tekemään soveltuvuusselvitykseen.

Rikoksesta epäillyn yhdyskuntapalveluun soveltuvuuden huolellisella selvittämisellä on keskeinen merkitys koko yhdyskuntapalveluseuraamukselle. Palvelupaikkaverkoston säilyttämisen ja laajentamisen kannalta on tärkeää, että yhdyskuntapalveluun tuomituilla on tosiasialliset edellytykset suoriutua palvelusta moitteettomasti.

Rikoksesta epäillyn yhdyskuntapalveluun soveltuvuuden huolellisella selvittämisellä on keskeinen merkitys koko yhdyskuntapalveluseuraamukselle. Palvelupaikkaverkoston säilyttämisen ja laajentamisen kannalta on tärkeää, että yhdyskuntapalveluun tuomituilla on tosiasialliset edellytykset suoriutua palvelusta moitteettomasti.

Sitä, että kriminaalihuoltolaitoksen laatima soveltuvuusselvitys ei ole yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen muodollinen edellytys, ei ole nykyjärjestelmässä tarvetta muuttaa. Sen sijaan soveltuvuusselvityksen merkityksen kannalta voidaan pitää puutteena sitä, että soveltuvuusselvitystä koskevia säännöksiä ei ole lain tasolla.

Palvelusuunnitelman sisältö sekä tuomitun velvollisuudet ja niiden rikkominen

Palvelusuunnitelmaan kirjataan yhdyskuntapalvelun suorittamisen aikataulu sekä palvelun muut ehdot. Sillä, miten tuomitun edellytetään toimivan palvelun aikana, on palvelun asianmukaisen suorittamisen kannalta keskeinen merkitys. Tuomitun oikeusturvan kannalta on ongelmallista, että laissa on vain suppeasti kuvattu palvelusuunnitelman sisältöä. Niin ikään tuomitun velvollisuuksia koskevat säännökset ovat puutteelliset, sillä ne eivät täytä perustuslain vaatimuksia keskeisten velvollisuuksien säätämisestä laissa. Esimerkkinä todettakoon, että laissa ei ole säännöstä päihhteettömyysveloitteesta.

Laissa ei ole säännöksiä siitä, miten epäilty palvelusuunnitelman ja yhdyskuntapal-

velun muiden ehtojen rikkomiset tutkitaan ja kirjataan. Laissa ei ole myöskään säännöstä yhdyskuntapalvelua suorittavan henkilön kuulemisesta näissä tilanteissa. Tällaiset säännökset ovat tarpeellisia, jotta ongelmatilanteissa asioiden käsittely olisi mahdollisimman yhdenmukaista ja riittävän perusteellista.

Päihteettömyyden valvonta

Yhdyskuntapalvelusta annettu laki ei sisällä säännöksiä tuomitun päihteiden käytön valvonnasta eikä kriminaalihuoltolaitoksen virkamiesten oikeuksista ja velvollisuuksista todettaessa tuomitun päihteiden käyttö. Alkoholin tai huumausaineiden käyttö palvelun aikana on selkeä yhdyskuntapalveluun soveltumattomuuden osoitus. Se, että päihteiden käytön osoittamista koskevat säännökset puuttuvat laista, saattaa murentaa palvelupaikkojen luottamusta yhdyskuntapalvelujärjestelmän toimimiseen, jos palvelupaikalla havaitaan, ettei ole olemassa keinoja asianmukaisesti todeta yhdyskuntapalvelua suorittavan päihteiden käyttöä. Erityisesti huumausaineiden käytön havaitseminen ja siitä näytön saaminen on hankalaa. Huumausaineiden käyttö tai niiden vaikutuksen alaisena oleminen palvelupaikalla on erityisen ongelmallista, koska huumausaineiden käyttö on rikos. Käytännössä syyttäjä tai tuomioistuin ei ole aina pitänyt kriminaalihuoltolaitoksen selvitystä tai pelkästään aistihavaintoihin perustuvaa näkemystä riittävänä näyttönä. Niin ikään luotettavien päihdetestausmenetelmien puuttuminen voi vaarantaa yhdyskuntapalvelua suorittavan, päihtymyksestä epäillyn henkilön oikeusturvan toteutumisen, koska hänellä ei ole keinoja osoittaa, että hän ei ole päihteiden vaikutuksen alainen tai että hänen tilansa johtuu lääkärin määräämistä lääkkeistä.

Yhdyskuntapalvelua suorittavan henkilön päihteiden käyttö on yleisin yhdyskuntapalvelun vankeusrangaistukseksi muuntamisen syy. Yhdyskuntapalvelua suorittavien päihteiden käyttöön liittyvät ongelmat näkyvät selvästi sekä palvelupaikoilla että kriminaalihuoltolaitoksen aluetoimistoissa. Päihteiden käytön osoittamisen ja siihen puuttumisen keinoista sekä osapuolten oikeuksista ja vel-

vollisuuksista on oltava laissa selkeät säännökset.

Useiden yhdyskuntapalveluiden muuntaminen vankeudeksi

Yhdyskuntapalvelusta annetusta laista ei ilmene, voiko tuomioistuin yhdyskuntapalvelun ehtojen rikkomistapauksissa muuntaa vankeudeksi myös sellaisen yhdyskuntapalvelun, jonka suorittaminen ei ole vielä alkanut. Tuomioistuimet ovat tulkinneet lakia eri tavoin. Kun tuomittu on rikkonut suoritettavana olevan yhdyskuntapalvelun ehtoja törkeästi, on hyvät perusteet olettaa, ettei hän suoriudu myöskään sellaisesta yhdyskuntapalvelusta, joka ei ole vielä täytäntöön pantavana.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on poistaa eräitä yhdyskuntapalvelun käytännön toimeenpanossa havaittuja ongelmia. Lisäksi tavoitteena on tehdä eräitä perustuslain edellyttämiä täsmennyksiä lakiin.

Uusintarikollisuuden vähentämiseksi tarkoitettujen palveluiden ja toimintaohjelmien osuutta on pidetty liian lyhyenä ja vaihtoehtoiltaan suppeana. Lakiin ehdotetaan tehtäväksi muutos, jonka perusteella muun kuin palkattoman työn osuus yhdyskuntapalvelusta voisi olla enintään kymmenen tuntia ja toimintaohjelmamahdollisuus laajennettaisiin koskemaan muitakin kuin päihdehuollollisia toimintaohjelmia.

Yhdyskuntapalvelusta annetussa laissa ei ole mainintaa kriminaalihuoltolaitoksen tekemästä soveltuvuusselvityksestä, jonka avulla tuomioistuin arvioi syytetyn edellytyksiä suoriutua yhdyskuntapalvelusta. Tuomioistuin voi tuomita syytetyn yhdyskuntapalveluun ilman soveltuvuusselvitystäkin. Lakiin ehdotetaan kuitenkin otettavaksi maininta soveltuvuusselvityksestä, jotta sen keskeinen merkitys suoriutumisedellytysten harjoittamisessa korostuisi.

Lakiin ehdotetaan tehtäväksi syytetyn yhdyskuntapalveluun suostumista koskeva täsmennys, jonka mukaan syytetyn tulee antaa suostumuksensa jo yhdyskuntapalveluun

tuomitsemiseen eikä vasta yhdyskuntapalvelun suorittamiseen.

Palvelusuunnitelma on keskeinen yhdyskuntapalvelun käytännön suorittamista ohjaava asiakirja. Lakiin ehdotetaan tehtäviksi palvelusuunnitelman sisältöä koskevat täsmennykset siten, että palvelusuunnitelman määriteltäisiin sisältävän yhdyskuntapalvelun palvelutehtävät ja palvelun päättymispäivän sekä palvelun suorittamista koskevat tarpeelliset ehdot.

Lakiin ehdotetaan otettaviksi yksityiskohdalliset säännökset tuomitun velvollisuuksista. Näitä velvollisuuksia olisivat velvollisuus osallistua palvelusuunnitelman laatimiseen ja palvelun täytäntöönpanon vaatimiin tilaisuuksiin, velvollisuus noudattaa vahvistettua palvelusuunnitelmaa ja palvelun aikataulua, velvollisuus suorittaa tunnollisesti annetut tehtävät sekä velvollisuus pidättäytyä päihteen käytöstä palvelun aikana.

Laissa ei ole säännöksiä siitä, miten yhdyskuntapalvelua suorittavan henkilön päihteettömyyttä valvotaan. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi päihteettömyyden valvontaa koskeva säännös, jonka mukaan ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeistä päihtymystä koskevat havainnot tulee kirjata asianmukaisesti. Lisäksi tuomittu voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe, jos päihtymystilan epäilyn johdun alkoholista.

Lakiin ehdotetaan otettaviksi aikaisempaa täsmällisemmät säännökset siitä, milloin tuomitun voidaan katsoa rikkoneen velvollisuuksiaan, ja rikkomisen seuraamuksista. Lakiin ehdotetaan myös säännöksiä velvollisuuksien rikkomisen selvittämismenettelystä. Rikkomista selvitettäessä olisi muun muassa tuomittua kuultava. Lisäksi lakiin ehdotetaan oikeuskäytännön yhtenäisyyden turvaamiseksi otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että tuomioistuimien voi muuntaa vankeudeksi myös sellaisen yhdyskuntapalvelun, jonka täytäntöönpano ei ole vielä alkanut.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset sekä organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia

eikä organisatorisia vaikutuksia.

Esityksellä on kriminaalihuoltolaitoksen henkilöstön tehtäväkokonaisuuteen liittyviä vaikutuksia, sillä ehdotetut päihdevalvontaa ja tuomitun velvollisuuksien rikkomisen selvittämistä koskevat säännökset lisäävät kriminaalihuoltolaitoksen aluetoimistojen virkamiesten työmäärää jonkin verran. Työmäärää lisäävä vaikutus voi olla myös yhdyskuntapalvelun muun kuin palkattoman työn osuuden lisäämisellä ja laajentamisella. Päihdevalvonnallisten toimenpiteiden käyttöönotto edellyttää kriminaalihuoltolaitoksen virkamiesten kouluttamista toteamaan päihtymystila asianmukaisesti.

3.2. Vaikutukset rikollisuuteen

Päihteettömyyden valvonnan voidaan otaksua jonkin verran tiukentuvan nykyisestä. Tämä johtanee vähäiseen yhdyskuntapalvelurangaistusten vankeudeksi muuntamisen lisääntymiseen. Samansisältöinen vaikutus lieenee sillä, että tapauksissa, joissa palveluehtoja on rikottu, tuomioistuimien voi muuntaa vankeudeksi myös sellaisen yhdyskuntapalvelun, jonka täytäntöönpano ei ole vielä alkanut. Esityksellä ei kuitenkaan voida olettaa olevan merkittäviä vaikutuksia rikollisuuteen.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Valmistelu on tapahtunut tiiviissä yhteistyössä kriminaalihuoltolaitoksen kanssa.

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot eräiltä kriminaalihuoltolaitoksen aluetoimistoilta, syyttävistä virastoilta ja käräjäoikeuksilta sekä valtakunnansyyttäjänvirastolta ja rikosseuraamusviraston oikeudelliselta yksiköltä. Lausunnonantajat pitivät ehdotettuja muutoksia perusteltuina ja nykyistä yhdyskuntapalvelujärjestelmää parantavina. Lisäksi lausunnonantajat tekivät eräitä perusteltuja parannusehdotuksia, jotka on valmistelutyössä otettu huomioon.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Yhdyskuntapalvelu.* Pykälässä säädetään yhdyskuntapalvelun sisällöstä. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että yhdyskuntapalvelurangaistuksen muu sisältö kuin palkattoman työn tekeminen voisi olla nykyistä laajempaa paitsi ajallisesti myös sisällöllisesti.

Nykyisen järjestelmän mukaan yhdyskuntapalvelun muu kuin työnteko-osuus voi kestää enintään viisi tuntia. Määrää ehdotetaan lisättäväksi kymmeneen tuntiin. Toimintaohjelmaan osallistumistuntien määrä suhteutettaisiin joustavasti tuomitun tarpeisiin sekä yhdyskuntapalvelutuntien määrään. Näin ollen kymmenen tuntia ei olisi itsestään selvä toimintaohjelmaan osallistumisen aika vaan sen yläraja. Kymmenen tunnin osuus voidaan toteuttaa joko yhtäjaksoisena tai useassa eri jaksossa.

Niin ikään ehdotetaan, että yhdyskuntapalvelun suorittaminen muuna kuin työntekona voisi tapahtua paitsi käyttämällä päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluita myös osallistumalla uusintarikollisuuden vähentämistä tukeviin toimintaohjelmiin. Rikosseuraamusalalla sekä kriminaalihuollossa että vankeinhoidossa on viime vuosina otettu käyttöön useita tuomitun ja vangin selviytymisedellytyksien parantamiseen sekä uusintarikollisuuden vähentämiseen tähtäviä toimintaohjelmia. Kriminaalihuoltolaitoksessa on valmisteltu väkivaltarikoksista tuomitujen henkilöiden kanssa tehtävässä työssä käytettävää toimintaohjelmaa. Niin ikään on kehitteillä liikennejuopumukseen toistuvasti syylistyneiden hoitoon motivoimiseen tähtäävä ohjelma. Kriminaalihuoltolaitoksessa on valmius muutoinkin valmistella, kehittää ja ottaa käyttöön erilaisia tuomitun uusintarikollisuuden vähentämiseen tähtäviä toimintaohjelmia. Esimerkkeinä tällaisista toimintaohjelmista mainittakoon Tyynelän kehittämiskeskuksen ja kolmen vankilan yhteistyönä laatima antirippuvuudesta informoiva ryhmätoiminta sekä parityöskentelynä toteutettava päihdehaastattelu,

jolla pyritään vaikuttamaan siihen, että haastateltava tunnistaa päihdeongelmiaan ja ryhtyy niitä hoitamaan. Kriminaalihuoltolaitoksessa on toimintaohjelmista käytetty myös nimitystä ”työskentelyohjelma”. Pykälään ehdotetaan yhdenmukaisuuden vuoksi otettavaksi vankeinhoidossa jo vakiintunut käsite ”toimintaohjelma”.

4 §. *Suostumus ja soveltuvuus.* Pykälä koskee yhdyskuntapalveluun tuomittavan henkilön suostumusta ja soveltuvuutta yhdyskuntapalvelurangaistuksen suorittamiseen.

Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi nimellinen säännös siitä, että rikoksesta epäillyn soveltuminen yhdyskuntapalvelun suorittamiseen todettaisiin yhdyskuntapalvelusta annetun asetuksen 3 §:n mukaisen kriminaalihuoltolaitoksen laatiman soveltuvuusselvityksen avulla.

Yhdyskuntapalvelusta annetun asetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan soveltuvuusselvitystä laatiessaan kriminaalihuoltolaitoksen tulee ottaa huomioon rikoksesta epäillyn kyky ja halukkuus suoriutua palvelusta sekä epäillyn muut olosuhteet. Samalla selvitetään epäillyn mahdollisten tukitoimien tarve. Näiden seikkojen avulla kriminaalihuoltolaitos arvioi ja lausuu, onko rikoksesta epäillyllä valmiudet suoriutua yhdyskuntapalvelun edellyttämistä velvoitteistaan. Soveltuvuusarvioinnissa pyritään antamaan mahdollisimman todenmukainen kuva rikoksesta epäillyn mahdollisuuksista suorittaa yhdyskuntapalvelurangaistus asianmukaisesti. Yhdyskuntapalvelurangaistuksen uskottavuuden ja palvelupaikkojen säilymisen kannalta on tärkeää, ettei yhdyskuntapalveluun tuomita niitä, joilla ei ole tosiasiallisia edellytyksiä onnistua yhdyskuntapalvelun suorittamisessa.

Soveltuvuusselvityksen tekemistä pyytää syyttäjä. Soveltuvuusselvitystä ei ole säädetty yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytykseksi. Tuomioistuimien voi siis ottaa kantaa syytetyn soveltuvuuteen ilman kriminaalihuoltolaitoksen lausuntoakin. Kaikissa tapauksissa tuomioistuin kuitenkin arvioi yhdyskuntapalveluun soveltuvuuden. Käytän-

nössä tuomioistuinten ja kriminaalihuoltolaitoksen käsitykset tuomittujen soveltuvuudesta ovat pääosin olleet yhteneväiset. Yhdyskuntapalvelurangaistuksia on tuomittu myös ilman kriminaalihuoltolaitoksen soveltuvuuslausuntoa. Osin tähän on ollut syynä se, että soveltuvuus selvityksen odottaminen on saattanut merkitä rikosasian tuomioistuinkäsittelyn viivästyistä. Tapauksissa, joissa kriminaalihuoltolaitokselta ei ole pyydetty soveltuvuusarviota, tuomittu ei useinkaan saa yksityiskohtaista tietoa yhdyskuntapalvelurangaistuksesta eikä siitä, millaista palveluehtoihin sitoutumista häneltä edellytetään. Tämä saattaa heikentää rangaistuksen suorittamisen edellytyksiä. Se, että lakiin kirjattaisiin maininta soveltuvuuden toteamisesta soveltuvuus selvityksen avulla, lisänee syyttäjien ja tuomioistuinten soveltuvuus selvitysten hankintaa.

Lisäksi pykälään ehdotetaan täsmennystä, jonka mukaan rikosentekijän tulee antaa suostumuksensa jo yhdyskuntapalveluun tuomitsemiseen eikä vasta sen suorittamiseen.

5 §. *Täytäntöönpanon ajankohta.* Pykälä koskee yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon ajankohtaa. Lähtökohtana on se, että täytäntöönpano on aloitettava viipymättä ja rangaistus on suoritettava loppuun vuoden kuluessa tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi tulemisesta. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi täsmennys, jonka perusteella tästä vuoden enimmäisajasta voitaisiin pykälässä säädettyissä tapauksissa poiketa palvelun oltua keskeytyneenä myös palvelun aloittamisen oltua kiellettyä. Kyse on siis vielä aloittamattomista yhdyskuntapalveluista.

6 §. *Palvelusuunnitelma.* Pykälä sisältää säännökset palvelusuunnitelmasta. Palvelusuunnitelman sisältöä koskevia laintasoisia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi. Tavoitteena on lain tasolla nykyistä selkeämmin määritellä, mitä palvelusuunnitelma sisältää. Palvelusuunnitelma on yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon kannalta keskeinen asiakirja, josta selviävät palvelun pääasiallinen sisältö ja ehdot. Suunnitelman vahvistaa kriminaalihuoltolaitos. Suunnitelma annetaan tiedoksi tuomitulle. Palvelusuunnitelman keskeinen sisältö muodostuisi palvelutehtävistä, palvelun päättymispäivästä sekä pal-

veluehdoista.

Palvelutehtävillä tarkoitetaan niitä työtehtäviä, joihin tuomitulla on palvelupaikassa velvollisuus. Palvelutehtävissä määriteltäisiin yksilölliset eli juuri kyseisen tuomitun juuri kyseisessä palvelupaikassa olevat tehtävät. Tämä tehtävien määrittely ei olisi palvelusuunnitelmassa kovin yksityiskohtaista, koska työtehtävien yksityiskohdissa voi tapahtua muutoksia, joista ei ole tarkoituksenmukaista tehdä muutosta palvelusuunnitelman palvelutehtäväosaan. Palvelusuunnitelmassa tehtävät määriteltäisiin esimerkiksi toteamalla, että sairaalassa yhdyskuntapalvelua suorittavan tuomitun tehtävänä ovat sairaalan kiinteistöjen siivoustyöt. Usein palvelutehtävät on muotoiltu palvelupaikan jonkun työntekijän avustamiseksi. Erikseen määriteltyjen palvelutehtävien lisäksi palvelusuunnitelmaan saatetaan kirjata yleispiirteinen toteamus, että tuomitun velvollisuutena on tehdä muut palvelupaikan osoittamat tehtävät. Työtehtävät määriteltäisiin kuitenkin siten, että tuomittu olisi selvillä siitä, mitä hän on velvollinen palvelupaikalla tekemään.

Palvelun päättymispäivällä tarkoitetaan ennalta ilmoitettavaa kalenteripäivää, jona yhdyskuntapalvelun tulee olla suoritettu loppuun. Lain 5 §:n 1 momentin mukaan yhdyskuntapalvelu on yleensä suoritettava loppuun vuoden kuluessa tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi tulemisesta. Jos palvelun päättymispäivässä tapahtuisi muutos, tämä kirjattaisiin palvelusuunnitelmaan. Yleensä palvelusuunnitelma sisältäisi myös palvelun aloittamispäivän. Koska suunnitelma on tehtävä hyvissä ajoin ennen palvelun aloittamista, kaikissa tapauksissa ei vielä silloin tiedetä palvelun aloittamisen tarkkaa päivämäärää. Tämä voi johtua esimerkiksi tuomitun sairaudesta tai siitä, että tuomittu suorittaa edellistä yhdyskuntapalvelua. Kriminaalihuoltolaitos laatii palvelusta erikseen tarkkan aikataulun, joka sisältäisi myös yhdyskuntapalvelun aloittamispäivän.

Palveluehdot sisältäisivät määräykset siitä, miten tuomitun tulee käyttäytyä palvelupaikalla, sekä muut velvollisuudet. Kuten palvelutehtävät myös palveluehdot voisivat sisältää kaikille yhteisiä sekä yksittäiselle tuomitulle tarkoitettuja erityisiä velvollisuuksia

ja määräyksiä. Yleisiä ehtoja olisivat esimerkiksi velvollisuus saapua palveluun sovituina aikoina sekä velvollisuus pidättäytyä päihdyttävien aineiden käytöstä yhdyskuntapalvelutehtävien suorittamisen aikana. Tuomitulle asetettaisiin myös velvollisuus ilmoittaa kriminaalihuoltolaitokselle, jos hän on estynyt saapumasta palvelupaikalle. Lisäksi palveluehtona voisi tulla kyseeseen kielto käyttää palvelun aikana omaa matkapuhelinta tai hoitaa omia asioita. Tiettyihin palvelutehtäviin saattaa liittyä vaitiolovelvollisuus asioista, joita tuomittu työtä tehdessään saa tietoonsa. Se, että tuomittu saa palveluehdot asianmukaisesti tietoonsa, on välttämätöntä, koska ehtojen rikkomisesta voi seurata jopa yhdyskuntapalvelun muuntaminen vankeusrangaistukseksi.

7 §. *Tuomitun velvollisuudet.* Pykälä koski yhdyskuntapalveluun tuomitun henkilön rangaistuksen suorittamiseen liittyviä velvollisuuksia. Pykälän 1 momentiksi ehdotetaan otettavaksi uusi säännös siitä, että yhdyskuntapalveluun tuomitulla on velvollisuus osallistua palvelusuunnitelman laatimiseen. Lisäksi hänen edellytettäisiin osallistuvan yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon vaatimiin tilaisuuksiin.

Palvelusuunnitelma koostuisi siis palvelutehtävistä, palvelun päättymispäivästä sekä palveluehdoista. Palvelutehtävien ja palveluehtojen määrittäminen on toimenpide, jossa tuomittu olisi tärkeää olla läsnä. Onhan ennen kaikkea tuomitun edun mukaista se, että hän tietää tarkasti velvollisuutensa ja siten pystyy suorittamaan yhdyskuntapalvelun asianmukaisesti. Tuomitulle on myös tärkeää yhdyskuntapalvelun valmistelun sekä itse täytäntöönpanon aikana tietää, milloin täytäntöönpano päättyy. Näin ollen kaikki palvelusuunnitelman osat ovat luonteeltaan sellaisia, että tuomitun myötävaikutus jo suunnitelman laadintavaiheessa edesauttaa yhdyskuntapalvelun asianmukaista suorittamista.

Käytännössä palvelusuunnitelman laatiminen yleensä tarkoittaisi osallistumista kriminaalihuoltolaitoksen aluetoimistossa tai palvelupaikalla pidettävään tilaisuuteen, jossa tuomittu, palvelupaikan edustaja sekä kriminaalihuoltolaitoksen virkamies käsittelevät suunnitteilla olevan yhdyskuntapalvelun

tehtäviä, tarkkaa aikataulua sekä muita käytännön järjestelyjä. Osin palvelusuunnitelmaa voitaisiin tapaamisten välillä tai niiden jälkeen kehittää ja täsmentää myös puhelimitse tapahtuvan yhteydenpidon avulla. Jos palvelupaikkaa joudutaan vaihtamaan tai jos palvelun järjestelyissä tapahtuu muutoksia, tällaista neuvottelua saatetaan tarvita myöhemminkin.

Pykälän nykyisen 1 momentin säännös otettaisiin 2 momenttiin. Momenttiin ehdotetaan tehtäväksi kielellinen korjaus. Lisäksi momenttiin lisättäisiin tuomitun velvollisuus noudattaa paitsi palvelusuunnitelmaa myös ehdotetun 6 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen mukaista kriminaalihuoltolaitoksen vahvistamaa tarkkaa palvelun aikataulua. Aikataulussa vahvistettaisiin yhdyskuntapalvelun suorittamisen päivämäärät ja kellonajat.

Voimassa olevan 7 §:n 2 momentin säännös, joka koskee palvelusuunnitelman rikkomista, ehdotetaan otettavaksi uuteen 7 §:ään.

Pykälän 3 momentti koski tuomitun velvollisuutta pidättäytyä päihdyttävien aineiden käytöstä. Siten tuomittu ei saisi palvelupaikalla eikä myöskään yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuuksissa käyttää päihdyttäviä aineita eikä olla päihtyneenä. Palvelupaikan käsite ymmärrettäisiin laajasti eli kielto käyttää päihdyttäviä aineita ja kielto olla päihtyneenä koski kaikkia niitä paikkoja, joissa tuomittu suorittaa yhdyskuntapalvelutehtäviä. Esimerkiksi liikuntapaikkojen huoltotehtävissä tuomittu tulee olla päihtetön kulloisellakin liikuntapaikalla sekä kulkiessaan työpisteiden välillä. Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon vaatimia tilaisuuksia ovat esimerkiksi edellä todetut palvelusuunnitelman laatimiseen liittyvät tapaamiset palvelupaikan ja kriminaalihuoltolaitoksen edustajien kanssa.

Päihtymyskielto koski päihdyttävien aineiden käytön lisäksi myös päihtyneenä olemista. Myös jos tuomittu on edellisenä iltana nauttinut runsaasti alkoholia, hän saattaa vielä seuraavana aamuna olla aistihavainnoin todettavissa olevassa alkoholin käytöstä johtuvassa vaikutustilassa.

Pitempiaikainen alkoholin käyttö aiheuttaa myös usein jälkitilana huomiota herättäviä ulkoisia oireita, esimerkiksi voimakasta va-

pinaa. Nämä tapaukset ovat usein jyrkässä ristiriidassa palvelupaikkojen omien normien kanssa, ja vähäisetkin havainnot päihteiden käytöstä korostuvat tietyytymisissä palvelupaikoissa, kuten sairaaloissa ja päihdehuollon toimintayksiköissä. Sama koskee tehtäviä, joissa edellytetään työpaikan henkilöstöä koskevien käyttäytymisnormien noudattamista ja joissa ollaan tekemisissä palvelupaikan asiakkaiden kanssa. Tällaiset niin kutsutusta krapalasta johtuvat tilat voitaisiin katsoa 3 momentissa säädettäväksi ehdotettuun kieltoon kuuluviksi.

Siitä huolimatta, että yhdyskuntapalvelun suorittamiseen liittyvä päihtyneenä olo on kiellettyä lain säännöksellä, palvelusuunnitelmaan kuuluviin palveluehtoihin tulisi erikseen kirjata kielto käyttää päihteitä ja kielto olla päihtyneenä, jotta asia olisi varmasti jokaisen tuomitun tiedossa. Kiellon rikkoja syyllystyisi palvelusuunnitelman rikkomiseen. Tästä voisi vakavimmillaan seurata yhdyskuntapalvelun muuntaminen vankeusrangaistukseksi.

7 a §. Päihteiden käytön valvonta. Ehdotettu uusi pykälä sisältää säännökset yhdyskuntapalvelua suorittavan henkilön päihteiden käytön valvonnasta. Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä tuomitun päihtymystilan toteamisesta.

Jos on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeistä, että yhdyskuntapalvelua suorittava on palvelun aikana päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen, päihtymystila todettaisiin siten, että kriminaalihoitolaitoksen virkamies kirjaa nämä havainnot. Päihteiden käytön valvonta kohdistuisi kaikkiin palvelutuntien suorittamiseen liittyviin paikkoihin ja tilaisuuksiin. Päihtymystilan ilmeisyys puolestaan olisi todettavissa ulkonaisista merkeistä, kuten henkilön silmistä, liikkumisen epävarmuudesta ja puheen epäselvyydestä.

Lähtökohtana olisi, että päihtymystilaa koskevat havainnot tekee ja kirjaa kriminaalihoitolaitoksen virkamies. Koska yhdyskuntapalvelua suorittavan päihtymystilasta saattaa seurata jopa yhdyskuntapalvelun muuntaminen vankeudeksi, päihtymystilan toteamiseen liittyvät asiantuntemus- ja vastuuvaatimus sekä tuomitun oikeusturva edellyttävät, että havainnot tekee nimenomaan virkamies.

Useimmissa tapauksissa ilmoitus yhdyskuntapalvelua suorittavan epäilyistä päihtymyksestä tulee kriminaalihoitolaitoksen tietoon palvelupaikan edustajan ilmoituksesta. Käytännössä syntyy tilanteita, joissa kriminaalihoitolaitoksen virkamies ei ehdi palvelupaikalle riittävän ajoissa eli ennen kuin tuomittu poistuu sieltä. Näissä tapauksissa olisi tarkoituksenmukaista, että palvelupaikan edustaja tekee ja kirjaa päihtymystilahavainnot samojen periaatteiden mukaisesti kuin kriminaalihoitolaitoksen virkamiehet. Tämä olisi tärkeää, jotta kyseisen yhdyskuntapalvelun suorittajan ongelmatilanteet olisivat asianmukaisesti ja kootusti osoitettavissa.

Ehdotettu pykälä sisältäisi myös puhalluskokeen suorittamiseen velvoittavan säännöksen. Jos on syytä epäillä, että tuomittu on päihdyttänyt itsensä alkoholilla, hänet voitaisiin velvoittaa suorittamaan puhalluskoe. Kyse olisi alkometrillä suoritettavasta kokeesta. Kokeen ottaisi kriminaalihoitolaitoksen virkamies. Jos tuomittu kieltäytyy puhalluskokeen suorittamisesta, kieltäytyminen ei sinänsä olisi osoitus päihtymystilasta, mutta yhdessä muiden päihtymystilahavaintojen kanssa se voisi vaikuttaa päihtymystilaa koskevaan kokonaisarviointiin.

7 b §. Velvollisuuksien rikkominen. Voimassa olevan lain 7 §:n 2 momentin säännös, joka koskee palvelusuunnitelman rikkomista, ehdotetaan otettavaksi uudeksi 7 b §:ksi. Siihen ehdotetaan lisättäväksi suullisen tai kirjallisen huomautuksen antamisen perusteeksi 6 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen mukaisen palvelun aikataulun sekä 7 §:n 3 momentin mukaisen päihteiden käyttökiellon tai päihtymystilassa olemista koskevan kiellon rikkominen. Suullinen tai kirjallinen huomautus voitaisiin edelleen antaa palvelusuunnitelman rikkomisesta. Lain 6 §:n muutettavaksi ehdotetun 1 momentin mukaanhan palvelusuunnitelma koostuisi palvelutehtävistä, palvelun päättymispäivästä sekä palveluehdoista. Huomautuksen antamiseen riittäisi palvelusuunnitelman jonkin osan rikkominen.

8 §. Törkeä velvollisuuksien rikkominen. Voimassa oleva pykälä koskee törkeää palveluehtojen rikkomista. Ehdotetussa pykälässä olisi kyse yhdyskuntapalveluun tuomi-

tun henkilön velvollisuuksien törkeästä rikkomisesta. Törkeällä velvollisuuksien rikkomisella tarkoitettaisiin yhdyskuntapalvelun suorittamisen aloittamatta jättämistä, yhdyskuntapalvelun suorittamisen jättämistä kesken tai muuta palvelusuunnitelman tai palvelun aikataulun törkeää rikkomista taikka toistuvaa tai törkeää päihiteidenkäyttökiellon rikkomista. Törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta voisi olla kyse, jos tuomittu esimerkiksi jättää tekemättä palvelun edellyttämät työtehtävät, on palvelupaikalla päihtyneenä tai käyttäytyy palvelupaikalla sopimattomalla tavalla. Sopimaton käyttäytyminen voi ilmetä esimerkiksi loukkaavana kielenkäyttönä tai esiintymisenä.

Velvollisuuksien törkeä rikkominen johdaisi, kuten nykyisin, ilmoitukseen viralliselle syyttäjälle sekä yhdyskuntapalvelun aloittamisen kieltämiseen tai suorittamisen keskeyttämiseen.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuomioistuimien voisi muuntaa vankeudeksi myös sellaisen yhdyskuntapalvelun, jonka suorittaminen ei ole vielä alkanut. Nykyisin tuomioistuimet tulkitsevat mahdollisuutta muuntaa aloittamaton yhdyskuntapalvelu vankeudeksi osin eri tavoin. Joissakin tuomioistuimissa on katsottu, ettei syyttäjän vaatimus aloittamattoman yhdyskuntapalvelun muuntamisesta vankeudeksi perustu lakiin. Eräissä tuomioistuimissa puolestaan on tulkittu, ettei yhdyskuntapalvelun suorittaminen enää ole perusteltua, jos tuomittu on syyllistynyt uuteen rikokseen tai rikkonut törkeästi palveluehtoja ja näin omalla käytöksellään rikkonut hänelle aikaisemmin tuomitun yhdyskuntapalvelun ehtoja. Se, että tuomittu on syyllistynyt uuteen rikokseen tai uusiin rikoksiin taikka rikkonut törkeästi yhdyskuntapalvelun ehtoja, on yleensä osoitus siitä, ettei tuomittu sovellu yhdyskuntapalveluun. Ehdotuksen mukaan myös sellainen yhdyskuntapalvelu, jonka

täytäntöönpanoa ei ole vielä aloitettu, voitaisiin muuntaa vankeudeksi. Tästä huolimatta on olemassa tapauksia, joissa voi olla tuomitun kokonaistilanne huomioon ottaen perusteltua ja kohtuullista, ettei kaikkia täytäntöön pantaviksi tulleita yhdyskuntapalvelurangaistuksia muunneta vankeudeksi.

8 a §. *Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäviksi säännökset velvollisuuksien rikkomisen ja törkeän rikkomisen selvittämisestä. Kyse olisi siitä, että yhdyskuntapalveluun tuomitun epäillään syyllistyneen 7 b §:ssä tarkoitettuun velvollisuuksien tai 8 §:ssä tarkoitettuun törkeään velvollisuuksien rikkomiseen. Näissä tilanteissa kriminaalihuoltolaitos tekisi asiassa selvityksen, josta kävisi selkeästi ilmi, mitä epäilyssä rikkomistilanteessa on tapahtunut ja mihin toimenpiteisiin on ryhdytty. Selvityksen tekemisessä keskeinen merkitys on rikkomisesta epäillyn sekä palvelupaikan edustajan kuulemisella.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakia täsmentävään valtioneuvoston asetukseen on tarkoitus ottaa säännös siitä, että tuomitun ilmeistä päihtymystilaa koskevat havainnot kirjattaisiin erityiselle lomakkeella, jonka vahvistaisi rikosseuraamusvirasto.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan noin kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun eduskunta on sen hyväksynyt ja se on vahvistettu.

Koska päihitteettömyyden valvontaa koskevien toimenpiteiden käyttöönotto edellyttää kriminaalihuoltolaitoksen henkilöstön kouluttamista, kolmen kuukauden aikaa lain voimaantuloon liittyvään koulutukseen pidetään tarpeellisena.

*Lakiehdotus***Laki****yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdyskuntapalvelusta 12 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1055/1996) 1 §:n 2 momentti, 4 §, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti sekä 7 ja 8 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 2 momentti ja 6 §:n 1 momentti laissa 138/2001 sekä 7 ja 8 § osaksi viimeksi mainitussa laissa, sekä

lisätään lakiin uusi 7 a , 7 b ja 8 a § seuraavasti:

1 §

Yhdyskuntapalvelu

Enintään kymmenen tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa osallistumalla uusintarikollisuuden vähentämistä tukeviin toimintaohjelmiin tai käyttämällä päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja kriminaalihuoltolaitoksen hyväksymällä tavalla.

4 §

Suostumus ja soveltuvuus

Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytyksenä on, että rikosentekijä on antanut suostumuksensa rangaistuksen tuomitsemiseen yhdyskuntapalveluna ja että hänen voidaan olettaa suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta. Suoriutumisen arvioimista varten kriminaalihuoltolaitos laatii yhdyskuntapal-

velusta annetun asetuksen (1259/1990) 3 §:ssä tarkoitetun soveltuvuus selvityksen.

5 §

Täytäntöönpanon ajankohta

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on aloitettava viipymättä, ja palvelu on suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, jollei 6 §:n 2 momentista tai 9 §:n 2 momentista muuta johdu. Jos palvelu on ollut keskeytettynä tai sen aloittaminen on kielletty sen vuoksi, että tuomitun on epäilty rikko- neen törkeästi palvelun ehtoja tai että syyttäjä on ilmoittanut syyttävänsä häntä uudesta rikoksesta, mutta tuomioistuimien salliikin palvelun jatkuvan, vuoden enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka palvelu on ollut keskeytettynä tai joksi palvelun aloittaminen on kielletty.

6 §

Palvelusuunnitelma

Yhdyskuntapalvelun suorittamista varten kriminaalihuoltolaitos vahvistaa palvelusuunnitelman, joka sisältää yhdyskuntapalvelun palvelutehtävät ja palvelun päättämispäivän. Palvelusuunnitelmaan kirjataan myös palvelutehtävien ja palvelupaikan olojen edellyttämät yhdyskuntapalvelun suorittamista koskevat tarpeelliset ehdot. Kriminaalihuoltolaitos laatii erikseen palvelun tarjan aikataulun.

7 §

Tuomitun velvollisuudet

Yhdyskuntapalveluun tuomittu on velvollinen osallistumaan palvelusuunnitelman laatimiseen ja palvelun täytäntöönpanon vaatimiin tilaisuuksiin.

Yhdyskuntapalveluun tuomitun on noudatettava hänelle vahvistettua palvelusuunnitelmaa ja palvelun aikataulua sekä tunnollisesti suoritettava hänelle annetut tehtävät.

Tuomittu ei palvelupaikalla tai yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon vaatimissa tilaisuuksissa saa käyttää alkoholia tai muuta päihdyttävää ainetta tai olla päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

7 a §

Päihneiden käytön valvonta

Jos tuomittu on palvelupaikalla tai palvelun täytäntöönpanon vaatimissa tilaisuuksissa ulkoisista merkeistä päätellen todennäköisesti alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen, kriminaalihuoltolaitoksen virkamiehen on kirjattava päihtymystilaa koskevat havainnot. Jos päihtymystilan epäillänsä johtuvan alkoholista, kriminaalihuoltolaitoksen virkamies voi lisäksi velvoittaa tuomitun suorittamaan puhalluskokeen.

7 b §

Velvollisuuksien rikkominen

Tuomitulle, joka ei noudata palvelusuunnitelmaa, palvelun aikataulua tai 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua kieltoa, kriminaalihuoltolaitoksen on annettava suullinen tai kirjallinen huomautus.

8 §

Törkeä velvollisuuksien rikkominen

Jos tuomittu ei aloita yhdyskuntapalvelun suorittamista, jättää sen suorittamisen kesken tai muulla tavoin törkeästi rikkoo palvelusuunnitelmaa tai palvelun aikataulua taikka toistuvasti tai törkeästi jättää noudattamatta 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua kieltoa, kriminaalihuoltolaitoksen on viipymättä ilmoitettava asiasta viralliselle syyttäjälle. Samalla kriminaalihuoltolaitoksen on kiellettävä yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai määrättävä palvelun suorittaminen keskeytettäväksi.

Jos virallisen syyttäjän arvion mukaan yhdyskuntapalvelu olisi muunnettava vankeudeksi, hänen on esitettävä tätä koskeva vaatimus viipymättä sille tuomioistuimelle, jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai pysyvästi oleskelee, joka ensimmäisenä oikeusasteena on ratkaissut yhdyskuntapalveluun johtaneen rikosasian tai joka tutkii tuomitun tekemästä rikoksesta nostettua syytettä. Tarvittaessa virallisen syyttäjän on määrättävä asiassa suoritettavaksi tutkinta.

Jos tuomioistuin katsoo tuomitun törkeästi rikkoneen velvollisuuksiaan 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, sen on muunnettava yhdyskuntapalvelun suorittamatta oleva osa ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää. Tuomioistuin voi muuntaa vankeudeksi myös sellaisen yhdyskuntapalvelun, jonka täytäntöönpano ei ole vielä alkanut.

8 a §

Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen

Jos tuomitun epäillänsä rikkoneen tai törkeästi rikkoneen 7 §:ssä tarkoitettuja velvolli-

suuksiaan, kriminaalihuoltolaitoksen on tehtävä asiasta selvitys. Selvitystä tehtäessä on kuultava tuomittua ja tarvittaessa palvelupaikan edustajaa. _____

Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 2003. päivänä

Helsingissä 15 päivänä marraskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Ville Itälä*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdyskuntapalvelusta 12 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1055/1996) 1 §:n 2 momentti, 4 §, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti sekä 7 ja 8 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 2 momentti ja 6 §:n 1 momentti laissa 138/2001 sekä 7 ja 8 § osaksi viimeksi mainitussa laissa, sekä

lisätään lakiin uusi 7 a , 7 b ja 8 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Yhdyskuntapalvelu

Enintään viisi tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa käyttämällä päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja kriminaalihuoltolaitoksen hyväksymällä tavalla.

Enintään *kymmenen* tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa *osallistumalla uusintarikollisuuden vähentämistä tukeviin toimintaohjelmiin tai* käyttämällä päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja kriminaalihuoltolaitoksen hyväksymällä tavalla.

4 §

Suostumus ja soveltuvuus

Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytyksenä on, että rikoksentehtyjä on antanut suostumuksensa yhdyskuntapalvelun suorittamiseen ja että voidaan olettaa hänen suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta.

4 §

Suostumus ja soveltuvuus

Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytyksenä on, että rikoksentehtyjä on antanut suostumuksensa *rangaistuksen tuomitsemiseen yhdyskuntapalveluna* ja että hänen voidaan olettaa suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta. *Suoriutumisen arvioimista varten kriminaalihuoltolaitos laatii yhdyskuntapalvelusta annetun asetuksen (1259/1990) 3 §:ssä tarkoitetun soveltuvuus selvityksen.*

5 §

Täytäntöönpanon ajankohta

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on aloitettava viipymättä, ja palvelu on suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, jollei 6 §:n 2 momentista tai 9 §:n 2 momentista muuta johdu. Jos palvelu on ollut keskeytettyä sen vuoksi, että tuomitun on epäilty rikkoneen törkeästi palvelun ehtoja tai että syyttäjä on ilmoittanut syyttävänsä tätä uudesta rikoksesta, mutta tuomioistuin salliikin palvelun jatkuvan, vuoden enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka palvelu on ollut keskeytettyä.

6 §

Palvelusuunnitelma

Yhdyskuntapalvelun suorittamista varten kriminaalihuoltolaitos vahvistaa palvelusuunnitelman, joka sisältää yhdyskuntapalvelun yksityiskohtaisen aikataulun ja sen muut ehdot.

7 §

Palveluehdot

Yhdyskuntapalveluun tuomitun on, noudattaen hänelle vahvistettua palvelusuunnitelmaa sekä hänelle annettuja määräyksiä ja ohjeita, tunnollisesti suoritettava annetut tehtävät.

5 §

Täytäntöönpanon ajankohta

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on aloitettava viipymättä, ja palvelu on suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, jollei 6 §:n 2 momentista tai 9 §:n 2 momentista muuta johdu. Jos palvelu on ollut keskeytettyä tai sen aloittaminen on kielletty sen vuoksi, että tuomitun on epäilty rikkoneen törkeästi palvelun ehtoja tai että syyttäjä on ilmoittanut syyttävänsä häntä uudesta rikoksesta, mutta tuomioistuin salliikin palvelun jatkuvan, vuoden enimmäisaikaan ei lasketa aikaa, jonka palvelu on ollut keskeytettyä tai joksi palvelun aloittaminen on kielletty.

6 §

Palvelusuunnitelma

Yhdyskuntapalvelun suorittamista varten kriminaalihuoltolaitos vahvistaa palvelusuunnitelman, joka sisältää yhdyskuntapalvelun palvelutehtävät ja palvelun päättämispäivän. Palvelusuunnitelmaan kirjataan myös palvelutehtävien ja palvelupaikan olojen edellyttämät yhdyskuntapalvelun suorittamista koskevat tarpeelliset ehdot. Kriminaalihuoltolaitos laatii erikseen palvelun tarkkan aikataulun.

7 §

Tuomitun velvollisuudet

Yhdyskuntapalveluun tuomittu on velvollinen osallistumaan palvelusuunnitelman laatimiseen ja palvelun täytäntöönpanon vaatimiin tilaisuuksiin.

Yhdyskuntapalveluun tuomitun on noudatettava hänelle vahvistettua palvelusuunnitelmaa ja palvelun aikataulua sekä tunnollisesti suoritettava hänelle annetut tehtävät.

Tuomittu ei palvelupaikalla tai yhdyskun-

tapalvelun täytäntöönpanon vaatimissa tilaisuuksissa saa käyttää alkoholia tai muuta päihdyttävää ainetta tai olla päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

7 a §

Päihteidenkäytön valvonta

Jos tuomittu on palvelupaikalla tai palvelun täytäntöönpanon vaatimissa tilaisuuksissa ulkoisista merkeistä päätellen todennäköisesti alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen, kriminaalihuoltolaitoksen virkamiehen on kirjattava päihtymystilaa koskevat havainnot. Jos päihtymystilan epäillään johtuvan alkoholista, kriminaalihuoltolaitoksen virkamies voi lisäksi velvoittaa tuomitun suorittamaan puhalluskokeen.

7 b §

Velvollisuuksien rikkominen

Tuomitulle, joka menettelee vastoin palvelusuunnitelmaa tai muita ehtoja, on kriminaalihuoltolaitoksen annettava suullinen tai kirjallinen huomautus.

Tuomitulle, joka *ei noudata palvelusuunnitelmaa, palvelun aikataulua tai 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua kieltoa*, kriminaalihuoltolaitoksen on annettava suullinen tai kirjallinen huomautus.

8 §

Törkeä palveluehtojen rikkominen

Jos tuomittu ei aloita yhdyskuntapalvelun suorittamista, jättää sen suorittamisen kesken tai muulla tavoin törkeästi rikkoo palveluehtoja, kriminaalihuoltolaitoksen on viipymättä ilmoitettava asiasta viralliselle syyttäjälle. Samalla kriminaalihuoltolaitoksen on kiellettävä yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai määrättävä palvelun suorittaminen keskeytettäväksi.

Jos virallisen syyttäjän arvion mukaan yh-

8 §

Törkeä velvollisuuksien rikkominen

Jos tuomittu ei aloita yhdyskuntapalvelun suorittamista, jättää sen suorittamisen kesken tai muulla tavoin törkeästi rikkoo *palvelusuunnitelmaa tai palvelun aikataulua taikka toistuvasti tai törkeästi jättää noudattamatta 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua kieltoa*, kriminaalihuoltolaitoksen on viipymättä ilmoitettava asiasta viralliselle syyttäjälle. Samalla kriminaalihuoltolaitoksen on kiellettävä yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai määrättävä palvelun suorittaminen keskeytettäväksi.

Jos virallisen syyttäjän arvion mukaan yh-

dyskuntapalvelu olisi muunnettava vankeudeksi, hänen on esitettävä tätä koskeva vaatimus viipymättä sille tuomioistuimelle, jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai pysyvästi oleskelee, joka ensimmäisenä oikeusasteena on ratkaissut yhdyskuntapalveluun johtaneen rikosasian tai joka tutkii tuomitun tekemästä rikoksesta nostettua syytettä. Tarvittaessa virallisen syyttäjän on määrättävä asiassa suoritettavaksi tutkinta.

Jos tuomioistuin katsoo palveluehtoja rikatun törkeästi, sen on muunnettava yhdyskuntapalvelun suorittamatta oleva osa ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää.

dyskuntapalvelu olisi muunnettava vankeudeksi, hänen on esitettävä tätä koskeva vaatimus viipymättä sille tuomioistuimelle, jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai pysyvästi oleskelee, joka ensimmäisenä oikeusasteena on ratkaissut yhdyskuntapalveluun johtaneen rikosasian tai joka tutkii tuomitun tekemästä rikoksesta nostettua syytettä. Tarvittaessa virallisen syyttäjän on määrättävä asiassa suoritettavaksi tutkinta.

Jos tuomioistuin katsoo tuomitun törkeästi rikkoneen velvollisuuksiaan 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, sen on muunnettava yhdyskuntapalvelun suorittamatta oleva osa ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää. Tuomioistuin voi muuntaa vankeudeksi myös sellaisen yhdyskuntapalvelun, jonka täytäntöönpano ei ole vielä alkanut.

8 a §

Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen

Jos tuomitun epäillään rikkoneen tai törkeästi rikkoneen 7 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksiaan, kriminaalihuoltolaitoksen on tehtävä asiasta selvitys. Selvitystä tehtäessä on kuultava tuomittua ja tarvittaessa palvelupaikan edustajaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2003.